

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по-
недільних і святых.

БУКОВИНА

Редакция і ад-
міністрація в Чер-
нівцях ул. Пе-
тровича ч. 2.
Передплата
10 зр.

Краї чи народи.

Промова князя Шварценберга, з котрої ми подали деякі уступи в попереднім числі нашої газети, викликала одушевлене у Чехів через те, що в ній пробиває ся злука чеської фєвдальної шляхти з чеським народом, та сильно зазначена ідея чеського права державного. Кн. Шварценберг обстає за якимось розпорядженем не зі становища рівноправности народів, але зі становища приналежних прав чеської корони. Він назвав їх тільки першим кроком на дорозі до тої ідеї і закінчив бесіду такою апострофою: „Кождої хвилі ми повинні пам'ятати о нашій праві державній. Хотяй біжучі справи займають нам увагу, то ми повинні мати на оці дальшу ціль і висшу та іти до неї без упину. Передовсім право державне! А тогди, коли будемо могли привитати у себе з одушевленем привязаних синів нашого короля і коло єго стіп зложити подяку народу, тогди з мільонів чеських грудий полетить до неба молитва, яку ми вже в дитинстві навчили ся: Боже хорони єго і нашу вітчизну! Коли надійдуть на нас тяжкі часи і досєвди, тогди покаже нам дорогу наше серце, любов до нашої програми і до вітчизни.“ Ся бесіда впадобала ся також і Полякам, котрі тепер зблизили ся з Чехами до тісної дружби і так само як они мріють о приверненню польської корони на краківськєм Вавелю.

Через признанє прав чеської корони мали би полудити ся чеські землі в одну адміністративну область під назвою чесько-

го королівства, оснувати віддільну, чеську раду державну, міністерство і т. д. одним словом мало би ся поставити Чехію у таке саме відношенє до Австрії як Угорщина. Такого самого домагали-б ся зараз і Поляки для Галичини, очевидно разом з Буковиною, а полудневі Слов'яни піднесли би такі самі претенсії. Остали би ся в середині група німецьких країв, що творили би також самостійну область. Так виглядає проєктована федерація країв. Правда, подібно она лишить ся тільки несповненим проєктом, бо против неї виступили би до завзятої борби всі меншости національні у тих чотирьох групах австрійських країв а тогди стали би народні спори богато небезпечніші як тепер. Впрочім така федерація не дасть погодити ся зі становищем Австрії яко великої європейської держави. Федерація нарушає законне відношенє Австрії до Угорщини і тут мала би також і Угорщина сказати своє слово. Тому то і федерація така неможлива а єї наслідком був би тільки розклад держави і пригнетєне національних меншостей.

Мов би у відповідь кн. Шварценбергови, містить „Neue fr. Presse“ розмову свого редактора з послом Шлезінгером, презесом клубу лібералів німецьких в чеськєм соїмі. П. Шлезінгер упевнив редактора „N. fr. Pr.“, що обурєне межі Німцями по причині якимось розпорядженем ростє з кожним днем. Німці набрали перєсєвідченя, що якимось розпорядженем є знасилуванєм не тільки німецьких урядників але цілого народу німецького. Теперішній рух німецький є загальним рухом народним і крім борби против якимось розпорядженем має він на оці

головно борбу за одноцільність і могутність держави і за конституцію. Коли правитель-ство дійсно бажає угоди, то она мусить переводити ся по попереднім відкликаню якимось розпорядженем. А доки ті розпорядженя існують, не вільно ніякому Німцеву приступати до переговорів. В разі скликаня парламенту без довершеня чесько-німецької угоди Німці поведуть дальше обструкцію. Засистованя конституції нема чого бояти ся. Оно вже раз було, але відворот наступив скоро. Федерація не дасть ся погодити з державним становищем монархії і з обовязуючими відносинами законними до Угорщини. Автономія країв веде державу до розбитя а меншости народів до пригнетєня. Скорше чи пізнійше треба буде вернути до Колумбового яйця, а то до розвязки австрійських законів на основі національної самоуправи. *Національна автономія заспокоїть поодинокі народи, покинуть національну борбу, полєжить адміністрацію і віддасть державі, що державі належить.* Рівнож і посол др. Рус, бувший голова німецької лївиці годить ся, що рівноправність всіх народів повинна бути тепер окликом дня і заповідає рішучо борбу. „Проч з якимось розпорядженями — говорить др. Рус — бо доки они будуть існувати, ми не змінимо свого поступованя. Закидують нам, що ми не лєояльні, але Поляки перед 20—30 літами робили Австрії немало клопоту, а Чехи робили то само сотки літ, та мимо того мають они подостатком материяльних здобутків і національних. Тепер все діє ся по їх волі. Чи Німці не витягнуть з того для себе науки.“

18)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смоль-Стоцький.

(Дальше.)

Ще сумнійше представить ся нам річ, коли науку рускої мови порівнаємо з наукою волоської мови. Між тим як ученик Русин мусів в 6-ій, 7-ій та 8-ій класі вчити ся відмінювати церковнослов'янські заїменники, дієслова та про прислівники, приїменники і оклики і перекладати крестоматию Голованського на німецьке, то ученик Волох учив ся у Пумнула історії волоської літератури, читав літописи волоські, складав письменні задачі про предмети з історії свого народу, виходив поза вузкі границі Буковини до Молдави і Волощини, заїривав ся в любові до своєї народности, запалавав ся народними ідеалами. Жива мова одушевляла всіх, нею будилось самопизнанє народне, вона була підоймою духа народного, а у нас — сум збирає й погадати! Мову живу, що єї приносили ученики до школи, натягали в школі на різні учені, церковні та інші конїта; 8 літ науки тою штучною мовою вистарчило, щоб

ученики позабули живу мову, навчили ся перекручувати єї як найогиднійше, і щоб нарешті, не будучи все там в силі в кожнім разі послугувати ся сею мішаниною а встидаючи ся того, що єї не вміли, взяли ся в практичнім, щоденнім житю до иньших живих мов, до мови німецької, волоської або польської. Коли-ж ученики Русини, вступаючи до гімназії, не знали зовсім народної мови — а було і таке, то там єї не навчили ся; науки шкільної не оживляла народна мова. Відки-ж мало серед таких обєставин у руских дітий взяти ся самопизнанє народне, коли все змагало до того, щоб інстинктовє, природне пробудженє і проявленє почутя народного вбивала наука рускої мови і літератури?! Не диво, що молодіж, завєсїди живійша, палкійша, шукаючи живих ідеалів, покидала свій рідний наїрід а горнула ся до чужої, приставала до живої інтелігенції иньших народів: се діяло ся тим лекше, бо тамтуди тягнули, заманювали молодіж руску патріоти учителі, а сю роботу підпомагали ще й оєв які погляди управи шкільної на національні відносини на Буковині. В програмі черновецької гімназії за р. 1862-ий читаємо на стр. 22 таке: „Викладова мова є взагалі німецька. Але-ж при науці православної релігії, при православних і гр. катол. екзортах і при науці краєвих мов є рідна мова учеників заразом мовою викладовою“. — З того виходило-б отже, що православні Русини вчили ся релігії і слухали екзорт в рускій мові. Де-ж там?! — „Ек-

зорти для православних учеників, сказано дальше в наведенім програмі, на стр. 23-ій держать ся в мові волоській, а для гр. католицьких учеників в мові рускій“. — Цікаве дуже, як директор Вольф пояснює сю справу. Він каже: „Гр. католицькі ученики з малими виїмками вміють уже з дому по руски, длятого без ніяких трудностей розуміють рускі виклади. Але зміж православних учеників велика часть при вступі до гімназії не вміє по волоски, длятого треба ту науку вести в трох мовах“ (т. зн. по німецьки, по руски і по волоски). — Се річ справедлива, так повинно-б і бути. Ба, але що каже дальше дирекція гімназійна? — „Ся трудність (викладати в трох мовах) починає від III-ої класи менчати, бо до того часу найбільша часть учеників присвоює собі вже зрозуміє мови волоської“. — „Се-ж значить ся, що Русини православні лиш до III-ої класи були ще Русинами, відтак ставали Волохами! Се чисте винародовленє Русинів, яке переводило ся під протекторатом школи і то в силу „теорії“ дирекції гімназійної, що всі православні, хоть би вони говорили й по руски, мусять бути Волохами! Ся теорія зрештою дуже нам добре знана, — се-ж теорія яку пустили в світ і якої придержують ся волоські шовіністи, румунізатори; але що дирекція гімназійна визнавала также ту теорію, що тодішній директор педагог не догадував ся суперечности в тім, що сам написав, се мусить кожного здивувати. Після поглядів отже

Отже против федерації, до якої стремлять Чехи, підносять Німці автономію народностей яко дальше сягаючий проект ніж національні палати, котрі вийшли також з лона німецької опозиції а про котрі ми вже згадували давнійше. Так видно, що Німці таки хотять оперти ся на національних меншостях і тим способом скріпити свою опозицію супротив теперішнього правительства. Але иньше питане, чи они в данім разі, коли би досягнули знесеня язькових розпоряджень і знищили теперішній успіх Чехів, приступлять до виконаня тої справедливої реформи, яку тепер голосять. Коли їм тепер потреба національних меншостей, щоби з їх помочию прийти до сили, обіцюють їм золоту автономію, але коли прийдуть до керми в державі, повернуть знов до давньої централізаці, до угнетеня слабших народів на поли політичнім і просвітнім. Німці видають оклик: „Передовсім проч з язьковими розпорядженнями“ а всі національні меншости а з ними і ми, Русини мусимо їм відповісти: „Передовсім перевести автономію народностей, відділити національні области в одну адміністраційну цілість, а тогди язькові розпорядження відпадуть самі собою.“

Буковинські справи.

Чернівці без рускої школи, півтора тисяча руских дїтей без науки на рідній мові! Краєва рада шкільна на своїм останнім засіданю відбила дотичне внесенне проф. Єротея Пігуляка. Німецький шовінізм взяв гору над справедливоїстю і верховодячі у нас всемогучі Германи заподіяли знов одну велику кривду рускому населю, зігнували его некучу потребу і загородили знов соткам руских дїтей дорогу до обрарованя і просвіти. На як довго — покаже будучність, бо Русини не перестануть домагати ся приналежного їм права і мусять вибороти собі те, що є доконечною підставою просвіти руского населеня в Чернівцях — на-

родну школу з рускою викладовою мовою. Кривдачий поступок краєвої ради шкільної зганили навіть деякі німецькі газети, називаючи его, так як він се заслугоє, насилем Німців над корінним населенем. Також і „Бук. Вѣдомости“ заговорили про се у вступній статі неділішного числа і вказуючи на відношеня числа руских дїтей до числа німецьких дїтей підносять сю нечувану кривду Русинів, котрі на своїх 1134 дїтей не мають ані одної школи з викладовою, рускою мовою а Німці (без жидів) на 1109 дїтей мають 6 німецьких і 10 мішаних шкіл! „Бук. Вѣдомости“ вказують, що належить дальше робити, щоби мимо краєвої ради шкільної дійти свого права і завзивають всіх Русинів до борби против такої системи наших геґемонів.

Те справедливе обурене „Бук. Вѣдомостей“ тишилоб нас, колиб оно було щире. Але ся газета хотіла тільки себе поставити у світло поборника за руску справу на Буковині а кинути болотом на тих людей, котрі найбільше заходили ся коло справи заснованя рускої школи в Чернівцях. „Бук. Вѣдомости“ звільняють о. ставрофора Воробкевича і о. крил. Костецкого від вини в тій справі, бо після них мають ті два пан-отці заступати тільки віроповіданя в краєвій раді шкільній. До чого було потрібне тій газеті іменовати о. крил. Костецкого членом краєвої ради шкільної, сего не знаємо, бо о. Костецкий не був ніколи і не єсть єї членом. Але що власне проф. Пігуляка она обвиняє, що він нічо не зробив для заснованя рускої школи, се доказує, що у неї нема щирої ревности для справи а тільки партійна злоба і фальшивство. Ще дуже давно перед тим, нїм „Бук. Вѣдомости“ вийшли зі свого зачарованого кільця фонетики, репительного фонду і уніяцкої політики, бо ще перед шістьма рокам тов. „Руска Школа“ внесло було до ради міської петицію о засноване рускої школи в Чернівцях. Петиція „Рускої Школи“ залагала там роками і вкінци не діждалась полагожденя, бо рада міська узнала товариство некомпетентне забирати голос в справах шкільництва в імени руского населеня міста. Відтак піднесли були сю справу рускі послы в соймї краєвим а власне і посол Пігуляк брав в тїм велику участь та сойм ухвалив одноголосно резолюцію, завізвати правительство, щоби постарало ся о засноване рускої школи в Чернівцях. Краєва рада шкільна передала ухвалу сойму раді міській а вона відказала ся від переведеня того жаданя. Краєва рада шкільна не зробила жадних дальших кроків, але зложила цілу справу до актів і тим способом хотіла убити єї. Тогди підняв справу

рускої школи проф. Пігуляк і поставив самостійне внесенне в раді шкільній, мотивуючи всесторонню потребу рускої народної школи в Чернівцях. Що внесенне перепало се певно не вина переконуючих мотивів проф. Пігуляка, але вина безвзглядної і ворожої нам голосуючої більшости в краєвій раді шкільній. Певно що ті люди, котрі поклали заслугу, що справа заснованя рускої школи в Чернівцях прийшла під обрари краєвої ради шкільної, не чекали, аж на почин і заохоту „Бук. Вѣдомостей“ і єї покровителів та так само не потребують єї ради і накликування на будуче — они знають і без „Бук. Вѣдомостей“ чого вимагає від них народний обовязок і як доходити тої нової кривди руского народу.

* * *

Називають нас гайдамаками польські газети, бо статью черновецької „Gazet-и Polsk-oi“ підхитили зараз галицькі, польські газети і зробили такий крик, мов би справді на Буковині був вже який бунт. Нехай ми гайдамаки а они — ми їх не потребуємо називати, ми як скажем поляк, то вже знаємо хто се, який він приятель рускому народови! Тепер завдає нам ся „Gazeta Polska“ неправду, бо ми нїби то кажемо, що „накликаємо, щоб задалегідь поправити долю мужиків і тим чином не допустити у нас до тих самих наслідків як на Угорщині; що радимо дати мужикам можливість до жита... як би без шуму, клонотів і внутрішних потрясеннь вийти із того невинного стану, що готов довести до того, щоб і тут вибухли розрухи рільничі“ — а тимчасом захвалюємо страйк.

Ми показали способи, як ратує ся потапающий у нужді народ, але заразом і обяснили реформи, як не допустити народ до погибели. Не в тїм біда, що потапающий пацакає ногами і руками, але в тїм що він упав у безодню — не в тїм біда, що народ страйкує, але в тїм біда що его довели до того. Не пхайте его на вузку, неогороджену кладку, але будуйте широкій міст, щоби міг перейти через те жита недолі і злиднів. А коли сего не розуміють письмени з „Gazet-и Polsk-oi“ та їм подібні тромтадрати, то їх Заглоба, котрого слова они звертають цілком неслухно на нас, сказав би їм в своїм шляхоцкопатетичнім тоні: „Ой ти дурна, забита палко!“

дирекції гімназіяльної лише увіяти Русини,¹⁾ а всі православні — Волохи: се дуже характеристичний погляд власти шкільної, котрий ясно говорить, як систематично вела-сь ромунізація руских дїтей. По тій дорозі перейшло страх богато Русинів в народний табір волоский; потребуємо лише кинути оком в шематизм православної архидиєцезії, щоб о тїм пересвідчитися. Та зрештою не без причини повстала на Буковині горівка: „Тато рус, мама рус, а Іван Молдаван“. Винородовленя Русинів православних не могла спинити така наука рускої мови, як ми єї вище представили, бо вона була мертва, без жита. Така наука, не то що неприманювала, але радше цілком відпихала ученика від себе, в найближшій же разі, відтягаючи увагу учеників від теперішности, від дійсности і звертаючи єї в самі лише давно минулі, старовіські часи, мала вона на тодішне покоління такий вплив, що воно відтак ціле своє жите жило лиш колишнім житем а не було спосібне заявити себе живими ділами. Сумні наслідки сего бачимо в тїм, що серед рускої суспільности, т. з. серед інтелігентної класи і тепер ще снують ся в безліч наймутнійші погляди на рускі народні і культурні справи.

Не можна тут винуватити учителів рускої мови за те, що вони не вміли оживити сеї науки. Відки-ж мали вони знати, що і як учити? Вони-ж самі що йно вчили ся. Вони-ж були синами сво-

го часу, а час той був такий, що почутя народного у Русинів ще не було. Зрештою не о то тут і розходить ся, щоб когось обвинувачувати, а розбираємо і вказуємо на се ддятого, щоб кожний міг увіяти собі докладно пересічний світогляд тої нашої інтелігенції, що вийшла з таких шкіл, щоб тим лекше і дїшше порозуміти різні прояви теперішнього нашого народного і духового жита. Ніхто не винен за се, що він є дитиною свого часу, не кождому даний дар, відгадувати і вказувати нові дороги для людского духа, не кождому дана сила, будити до нового жита сплячу масу народну...

Не багато инакше відбувала ся зрештою в тих часах наука рускої мови і в Галичині, і в самій академічній гімназії у Львові, хоть там далеко раньше зішло сонце на рускім небосклоні, хоть там вже в 30-их роках будив сплячу Русь галицький геній Маркіян Шашкевич, хоть там в 1848-ім р. відбув ся зізд руских учених, хоть науку рускої мови на тій гімназії вів товарищ Шашкевича, світич рускої науки, Яків Головацький. І тут маємо в I-ій класі „вправи в правописі в читаню, говореню і виголошуваню після граматики Головацького, а в 2-ім шівроку письменні задачі“; таке саме потворює ся в II-ій, III-ій і IV-ій класі. І тут головну вагу кладуть на переклади¹⁾ з німецького і на відворот, і тут

в V-ій класі читають ся псалми. Ріжниця лиш та, що в VI-ій класі читають Несторову літопись, а в VII-ій і VIII-ій Слово о полку Ігоревім. Правда, Яків Головацький від 1852-го р. в VII-ій і VIII-ій класі читав также „деякі твори нової рускої літератури“¹⁾ або диктував (1854-го і 1855 р.) „кавалки для деклямацій“, і певно ще одно мимоходом сказав про новішу літературу, чим безперечно оживляла ся наука рускої мови. Але-ж се був іменно, Головацький, котрий можна-б сказати, однісенський з професорів рускої мови богато з того знав;²⁾ в цілости-ж служила наука рускої мови всеюди церковнословенщині, ціль єї була церковнословенщина, котра тоді уважала ся за чисту рушину, котра одна мала сяку таку практичну вартість, бо заспокоювала потреби церкви³⁾

Вина тої мертвоти в науці рускої мови спочиває отже не в учителях а в обставинах, що руска мова витиснена була з публичного ба навіть і з домашнього інтелігентного жита, що люди не знали навіть, що то є руска мова; що в публичнім житю лиш одна та мова, котру чути ще було в церкві, носила імя рускої мови; вина спочиває в тих тяжких кайданах, які на нашу рідну мову наложила церковнословенщина, з котрих ще й доси годі її отрясти ся, під тягаром котрих і тепер ще ронить руска мова свою

¹⁾ Не дуже так дїшше в тїм згляді стояли гр. котлицкі русини; вони що йно від 1858-го р. учили ся і то лише літурґіки в II-ій класі по руски, і що йно від того року слухали руских ексорт. Першим таким катехетом для увіятив був сотрудник черновецький Олекса Заклинський.

¹⁾ Підручниками при тїм були: „Руско-німецькі розговори и упражненія в язьці. Ruthenisch-deutsche Gespräche und Sprachübungen“ видані Іваном Гуркевичом 1850-го р., Читанка Шашкевича, відтак читанка Ковальского і німецькі читанки Моцарта. Гл. Програма. Запримітити тут треба, що руского мусіан вчити ся й не-Русини,

²⁾ Гл. програма академічної гімназії у Львові за відповідні роки.

³⁾ Подібно учив Осип Левицкий в Перемишлі. Гл. „Дїло“ 1888. ч. 75 і 76, і з р. 1889 ч. 45 фелетон.

⁴⁾ В першій ліній мало ся на оці потреби будучих священиків.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 12. липня 1897.

Щасливі там люди, блаженна сторо-
на мусить бути на тій Русі-Україні, коли від
віків на неї так пхають ся чужі народи і про-
сто хотять виперти корінне населене. Цкаво,
що у всіх великих містах на нашій широкій, рус-
кій землі старають ся інші народи утворити для
себе столиці, центра своєї сили. Наші Чернівці
знімчені, Львів і Перемишль сполячені а тепер
хотять наш старий Київ змосковчити. В росій-
ських газетах піднесли недавно проект, щоби
столицю великого царства перенести з Петер-
бурга до Києва. Петербург на півночі зимний і
непривітний, не лежить в осередку держави і
не сповняє своєї задачі а тільки висисає соки
держави. Київ же має за собою світлу історію
найдавнішої столиці на Русі, положений в осе-
редку держави над могутнім Дніпром — рікою,
в урожайній і живописній околиці. Все те про-
мавляє за перенесенем столиці до Києва, а пе-
редовсім, ми доповімо, промавляє те, що тим
способом змінило би ся на Україні московський
елемент і придавило би ся єї на десятки а може і
сотки літ...

Нова газета. В Чернівцях ще того міся-
ця стане виходити три рази на тиждень волоска
газета „Patria“ для оборони політичних, націо-
нальних і церковних інтересів буковинських Во-
дохів. Видавати єї буде конципієнт адвокатий
др. Ігнатій Криклевич з Кімполонга.

Віщования Фальба. Критичними днями
першої класи мають бути 29. серпня, 26. вересе-
ня, 25. жовтня і 22. падолиста. Критичними
днями другої класи мають бути: 24. грудня, 12.
серпня, 11. вересня, 14. липня, 29. липня, 10.
жовтня. Дни 9. падолиста і 9. грудня будуть
критичними днями третьої класи. Перша полови-
на липня буде взагалі досить суха, за те будуть
в другій половині перепадати часті дощі. Сер-
пень заповідає ся з винятком перших п'ять днів
дуже сухо. Вересень буде в першій половині
вогкий, в другій будуть падали великі дощі зі
зміню погоди від часу до часу. Також жовтень
буде світний, особливо в другій половині. В па-
долисті будуть часті дощі; вже коло 8. падо-
листа упадуть сніги а потім буде на перемишу
дощ і погода, зимно і тепло. Грудень буде з по-
чатку зимний і сухий а потому наступить від-
віль; на 24. грудня заповідає ся велика непо-
года. Погім аж до кінця буде зимно і сухо.

Катастрофа під Коломнею. „Д. к. Ди-
рекция залізниць державних в Станіславові ого-
лошує з суботи такий комуїкат: По укінченю
перекопу, відграничаючого Козачівку від вито-
реної прірви, можна було мимо нових злив об-
низити в прірві воду за помочю парових помп
центрифугальних, а також видобути нині один
трагар заваленого моста. В тій хвили удалось,
мимо нечуваних трудноостей, видістати тіло по-
свідної жертви катастрофи, іменно паляча Крей-
чого, котре зложено в приготовану домовину.
Провізоричний міст і переложене траси буде нині
вечером готове. Завтра відбудеться проба моста,
а отворене руху наступить або завтра або най-
пізнійше в понеділок 12-го с. м.“ Однак здає ся,
що задля непогоди роботи протягнуть ся ще на
кілька днів. — Родини убитих і потерпілих
підчас катастрофи під Коломнею виступають уже
з претенсіями до залізниць державних о вина-
городу страт. Родини Стрігачків-Цайлерів,
Одольської і барона Капріого зголосили свої пре-
тенсії в сумі до 200.000 зр., а заступництво
справи тої віддано адвокатови Вахтлеви. Бар.
Капрі, пасерб черновецького бурмістра Коханов-
ського, вискочив був з воза, котрий уже точив
ся в прірву, і виратував жінку поручника
Шолгінні, однак потовк ся сильно і до тепер
лежить слабій.

Страшна мати. Поганий злочин сповнила
у Відні служниця Варвара Ірутко, а іменно но-
вонароджене своє дитя порубала сікачем і кинула
до кльоаки. Люди, що чистили канал, найшли ті
кусні тіла і донесли о тім до поліції, котра
сейчас вислідила страшну матір. В слідстві при-
знала ся Ірутко до злочину. Відставлено єї до
суду.

Машина переїхала жінку в Старих Ма-
маївцях в п'ятницю тамтого тижня. Єї напав
буйний дощ у поли, де пасла на шнурі
корову і она стала утікати до дому. Коло будки
ч. 204 була рампа отворена і жінка увійшла на
ших, тягнучи за собою повільну корову. В тім
надлетіла льокомотива і захопила так, що кину-
ла нею до землі і розбила їй голову. Жінка
сконала в кілька хвиль, а була се убога вдови-
ця, що лишила трое сиротять а одно з них ще
від груді.

Сьмілого вломаня доконали незвісні
злочинці в Марджині в канцелярії тамошнього
заряду лїсів і домен. Они влізли вікном і ви-
несли вертгаймівську касу тою самою дорогою.
Касу найдено розбиту в рові на пасовиску 800
кротів від заряду, але гроші 3.310 зр. 26½ кр.
і злочіні зникли як камінь під воду.

Штудерний злодій. Один берлинський
цикліст відпочивав за містом в городі рестав-
рації а своє колесо поставив зараз коло себе.
За хвили надїхав якийсь другий цикліст, припер
своє колесо до плота а сам увійшов до города і
приступив до столика, де сидів тамтой. Новий
„товариш колеса“ представив ся урядником су-
довим з Шарльотенбурга і завів розмову про
спортові справи. Втім якийсь чоловік сїдає на
єго колесо, котре стояло за плотом і утікає.
„Украли мені ровер“ скликнув урядник „позволь-
те мені на хвилику свого, я єго зараз дожену“
— і не чекаючи відповіди взяв колесо від сто-
ла, сїв і поїхав. І бути може що дїгнав тамтого,
але і сам вже не вернув ся назад, бо все те
була лиш злодійська штучка.

Свиньське щасте. Один господар в окрес-
ности Мільво купив на торзі свиню і відтак зарі-
сав єї. В животу зарізаної свині найшов ме-
талевий пулярес а в нїм два банкноти по 1000
франків. Пулярес був трохи заржавілий але банк-
ноти переховали ся були цілком добре. Чи ж се
не свиньське щасте!

Оси а мухи. Один природознавець англій-
ський описує свої спостереженя про жите осіб в
часописі Nature. „Доглянув я одного разу, опо-
відає ученій, богато осів, як буяли довкола ко-
рови на пасовиску; мене зняв жаль над коро-
вою, котру кусали безмілосерно осі, як мені
здавало ся. Тимчасом я переконав ся, що не
мав жадної причини жалувати єї, бо осі не на-
падали зовсім на неї, але уганяли за мухами і
як лиш котра сїла на корові, осі кидали ся на
них напрасно і ловили їх. Отже се було добре
обдумане польоване на мухи. Коли оса зловила
муху, відривала їй крила, голову а деколи кіль-
ка ніжок і несла єї до гнізда, певно для своїх
молодик“. Число забитих мух в протягу 20 мі-
нут такого польованя обчисляє той спостерігач
на 300 до 400 штук.

Телеграми „Буковини“.

З дня 12-го липня 1897 року.

Прага. Narodni Listy роблять заводи пра-
вительству, що занадто лагідно поступає против
Німців і не хоче узглянути язикових та на-

природну красу... Міжтим коли волоска мова не
заснаючи жадних утисків і тут розвиває ся гар-
но і остає щиронародною, то руска мова під
впливом церковнословенщини ниїде, кошлавіе,
жарніе, нікне... Самим найгарнійшим думкам, які
рад би був хто коли в тій мові виразити, годі
було перебрати ся кризь ріжні пайки мішанини
азинів, що уважала ся рускою мовою, — по до-
розі мнєль остигала; а з другого боку і най-
краща думка, убрана в мертвечу пелену, оста-
вала мертвою (Порів. вірші Василя Продана в
„Буковинській Зорі“ з р. 1870). Щоби-ж визво-
лити письменну руску мову зид впливів церков-
щини, поставити єї на власні ноги, на яких пр-
стояла волоска мова, на се треба було, щоб ру-
ська мова в публичнім житю прийшла до значіня
і до сили, на се-ж треба було богато часу а ще
більше мозольної праці. З кожним успіхом рускої
мови в публичнім житю, заприймаємо поступ в
вауці рускої мови в школах.

Під Бурачинським, помимо того, а може й
заддя того¹⁾, що він в 1856-ім р. здавав матуру
в Чернівцях, отже в гімназії не вчив ся зовсім
рускої мови, наука рускої мови в черновецькій

гімназії значно поліпшає ся. Побуд єго у Львові
між галицькими молодими людьми, де руске жите
народне живійше проявляло ся, слухане на уні-
верситетї викладів Головацького з рускої мови і
літератури, про що дотеперішним учителям рус-
кої мови на черновецькій гімназії і не сніло ся,
допомогло єму ступити один крок наперед. Хоч
в цілій висшій гімназії читає ся ще лише хре-
стоматія Головацького, то в VIII-ій кл. подає він
вже также „короткий переклад (або нарис) істо-
рії літератури аж до найновїших часів“. Уче-
ники пізнають вже дешо з старорускої літера-
тури, виробляють письменні задачі, дотикаючі
давнього руского або взагалі словяньського духо-
вого житя, пишуть пр. про св. Кирила і Мето-
дія, про Остромирове євангеліє, розбирають, якою
мовою написане Остромирове євангеліє, порівню-
ють старословенську мову з рускою, описують
жите Іларіона, Нестора, хрестини Ольги, займа-
ють ся Словом о полку Ігоревім, пишуть і на
іншї теми з старорускої літератури, про які
начитували ся через 4 роки в висшій гімназії¹⁾.
Взагалі заприймаємо у Бурачинського щире ста-
ране і дбалість о руску мову, він справді рад
був сумлінно сповнити тяжкий обовязок учи-
теля рускої мови. Те, що руска мова 1858-го
року здобула собі новий терен через за-
ведене руских екзорт для учеників уніятів і че-
рез те, що науку релігій в II-й класї стали тих
учеників вчити по руски, значно підперло зма-
ганя Бурачинського оживити науку свого пред-
мету. Цїла наука нарештї вже на стілько уста-
лила ся, що 6-го червня 1863-го р. можна було

приступити до виданя пляну науки рускої мови в
гімназях і в школах реальных. Сей плян, здає
ся, походить з руки Головацького. Вправді неве-
лика ріжниця від того, що до тепер в школах
приняло ся, але все таки замїтний поступ. На
VIII-му класу призначено в пляні історію нової
рускої літератури, як се вже зрештою перед тим
Бурачинський завів, і тим зроблено перелом в
понятях що-до ціли науки сєго предмету; від
того часу стає чим раз яснійше, що в годинах,
призначених на науку рускої мови, треба дійсно
учити рускої мови і єї літератури. Відповідно до
нового пляну подібujemo від тої пори попри дав-
ні теми задач вже також і такі, що дотичать но-
війшої літератури, як пр. (1864-го р.) „Оцінити
Івана Котляревського заслуги в словесности“. Та
на жаль Бурачинський, котрого учительська діяль-
ність будить як найкращі надїї, повидає в листо-
надї 1864-го р.¹⁾ стан учительський, а на єго міс-
це приходить по малій павзі, котру виповняли
о. Каліновський т. є. теперішній архимандрит Ми-
рон Калїнєску, а кілька місяців в деяких класах
Омельян Партицький, з Станіслава Іван Глібовиц-
кий, котрий учив сєго предмету від листопада
1864-го р. до кінця року шкільного 1871-го р.

(Дальше буде).

¹⁾ І на наших писателях, на Шанкевичу, Федько-
вичу і ин. можемо зробити се спостережене, що чим
менше хто обізнаний був з церковщиною і чим меньше
вглубляв ся в „княжну“ мову руску, чим меньше хто був
ученим філологом руским, тим певнійше уважав народну
руську мову за жерело письменної рускої мови і тим крас-
ше писав по руски; шкільна наука з єї теоріями довгий
час цуввала у нас мову письменну. Супроти Шанкевича,
Федьковича, Воробкевича і ин. поставити можна б учених
Осана Левицького, Головацького, Дідичького і т. д.

¹⁾ Гл. відповідні програми Черновецької гімназії.

¹⁾ Gl. Programm des k. k. Obergymnasiums in Czernowitz 1865. стр. 32. О. Бурачинський пішов на парафію до Криворівні в Косівскім повіті.

родних прав більшості слов'янської на Шлеску а словенської і хорватської в альпійських краях.

Хеб. При експесах вчера вечером видали каменями також на кінну жандармерию; багато скалчень і арештовань задля опору. Коло півночі настав супокій.

Новий Йорк. В Сполучених Державах над 1000 осіб захорувало на удар від сонця. Від першого липня померло 350 осіб від сонячного жару. В багатьох містах збільшилася дуже смертність.

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові в домі „Просвіти“ Ринок 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарські знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках против шкідливих вогонь за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав п'ятий рік своєї діяльності. Фонди „Дністра“ після закінчення рахункових з днем 31-го грудня 1896 вносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На житє можна обезпечити ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкращіші умови і видає поліси і квіти в рускїм язичі.

Зголошеня о уділене агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

КОНКУРС.

Виділ „Народного Дому“ в Чернівцях пошукує для бурси від 1. л. вересня с. р.

УПРАВИТЕЛЯ

для надзору над питомцями бурси

і

ГОСПОДИНЮ

що подавала би питомцям харч разом з спалюванем, освічуванем і чищенем комнат та пранем білизни.

Термін для зголошуваня до кінця липня с. р. — Близні умови в „Народнім Домі“ (улиця Петровича 2.) що-дня від 6—8 год. вечером.

LINIMENT. CAPSICI COMP.

aus Richters Apotheke in Prag.

Beim Einkauf dieser anerkannt vorzüglichen, schmerzstillenden Einreibung, die in allen Apotheken vorrätig ist, sehe man stets nach der Marke: „Anker“.

Хто хоче мати
добру і дешево
МАШИНУ до ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не пожалує. Нові продаю дешевше як вкоди, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за репарацію не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік. Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обслужу Ває по брательному

З поважанем
В. Данилевич,
машинист у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. залізничній (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителів!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкільні повідомленя
(Schulnachrichten)
є на складі
в друкарні „Рускої Ради.“
Просимо о замовленя.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“

в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускїй, польскїй і німецкїй.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

ВІДХОДЯТЬ З Чернівців						ПРИХОДЯТЬ ДО Чернівців						
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців	1128	320	757	811	610	
до Глибоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глибокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Бояна, Новоселці	645	430	—	—	—	з Новоселці, Бояна, Садагури	—	1113	950	—	—	
з Глибоки						до Глибоки						
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	814	535	—	—	—	з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	635	1037	800	—	—	
Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниці.						Перший поїзд іде на шляху Бергомет Карапчів тільки в понеділок; другий поїзд на шляху Бергомет-Межиброди тільки від 1. липня до 31. вересня що понеділка і четверга; третій поїзд не іде в понеділок.						
з Гадікфальви						до Гадікфальви						
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	747	
з Гатни						до Гатни						
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімползюгу	1010	201	—	—	—	з Кімползюгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
з Іцкан						до Іцкан						
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
з Вами						до Вами						
до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавиці	842	1259	204	322	545	905
Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на станциях Вами, Драгоша і обох Молдавицях.						Поїзди ходять від часу до часу. Розвідатись можна на станциях Вами, Драгоші і обох Молдавицях.						
з Карапчева						до Карапчева						
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка, нічний кожної днини.						Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка.						

□ поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середно європейский іде о 46 минут пізніше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано і зазначає ся підчеркнем минут.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовского.

За редакцію відповідає Осип Маковей.